

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Черепаха В.М.

**Методичні рекомендації
щодо створення та обладнання
інформаційно-довідкових куточків ЦЗ
в закладах освіти**

**Харків
2014**

Методичні рекомендації
для працівників освітніх установ,
педагогічних працівників НМЦ ЦЗ та
БЖД, учнів, батьків та інших
зацікавлених осіб у сфері цивільного
захисту

Рекомендовано педагогічною радою НМЦ ЦЗ та БЖД
Харківської області
Протокол №____ від _____ року.

Автор-упорядник:
Черепача В.М., методист обласного методичного кабінету БЖД населення
НМЦ ЦЗ та БЖД Харківської області.

Методичні рекомендації створені для допомоги працівникам освітніх установ, педагогічним працівникам Центру та іншим зацікавленим особам у сфері ЦЗ та БЖД створити та оформити інформаційно-довідкові куточки ЦЗ, методично грамотно підібрати матеріали, враховуючи особливості закладу освіти та вимоги нормативної бази.

Дана збірка також містить варіанти інформаційно-тематичного наповнення для інформаційно-довідкових куточків ЦЗ, яке відповідає віковому рівню споглядачів, їх особистісному розвитку та потребам.

ЗМІСТ

Розділ I. Інформаційно-довідкові куточки як вид наочності з цивільного захисту

Розділ II. Нормативна база щодо створення інформаційно-довідкових куточків ЦЗ в закладах освіти

Розділ III. Інформаційно-довідкові куточки – стенди: класифікація та виготовлення

Розділ IV. Особливості оснащення інформаційно-довідкових куточків

Література

Додатки

Розділ I

Інформаційно-довідкові куточки як вид наочності з цивільного захисту

*...Я утвердив вищу основу навчання
у визнанні наочності
як абсолютного фундаменту
всякого пізнання.*

Й. Песталоцці

Педагогічна думка видатних практиків минулого – це те підґрунтя, на якому будується вся сучасна система освіти. З огляду на тему роботи, вивчення питань цивільного захисту в закладах освіти також базується на основі дослідження видатними педагогами доцільності використання наочних матеріалів в навчальному процесі, адже розглядає інформаційно-довідкові куточки як вид наочності.

Проблему важливості наочних засобів розглядав Я.А.Коменський, наголошуючи, що "ефективність навчання залежить від доцільного залучення органів чуття людини до сприймання навчального матеріалу". Вочевидь, саме тому основними елементами системи засобів навчання виступають слово, образ та діяльність. Близько 90% інформації про зовнішній світ людина отримує за допомогою органів зору. Встановлено, що око здатне сприймати мільйони біт інформації за секунду, тоді як вухо лише тисячі. За допомогою зору інформація не тільки сприймається краще, а й носить більш глибокий, осмислений характер, краще запам'ятовується, довше зберігається в пам'яті. Для сприйняття раніше невідомого людині об'єкта необхідно: при словесному описі – 2,8 с; при зображенні на контурному малюнку – 1,5 с; на кольоровому фото – 0,9 с; засобами кіно – 0,8 с; при демонструванні об'єкта в натуральному вигляді – 0,4 с.

Костянтин Ушинський також відводив наочності вагоме місце. На його думку, "предмет, що стоїть перед очима, або той, що міцно закарбувався в пам'ять, сам собою, без посередництва чужого слова, пробуджує думку, виправляє її, якщо вона помилкова, доповнює, якщо вона не повна, приводить її в природну, тобто правильну систему, якщо вона розташована нелогічно".

Тобто, наочність не тільки підвищує доступність матеріалу, а й покращує розуміння зв'язку практики з життям, формує пізнавальний інтерес, мотивацію до оволодіння знаннями, особливо тих, що стосуються захисту життя та здоров'я людини. Інформаційно-довідкові куточки в такому контексті є доповненням до основних знань з ЦЗ та БЖД, які отримують діти чи дорослі в закладах освіти, своєрідною шпаргалкою, підказкою, що завжди перед очима і яку в разі потреби можна використати для власного захисту. На відміну від інших наочних матеріалів, наочність з безпеки діє на людину підсвідомо, подібно рефлексу самозбереження, і тому при створенні має бути логічною, змістовною, стислою та приваблювати зовні. Іншими словами такою, що запускає психологічні механізми - пам'ять, увагу, уяву та інші - у дітей та дорослих.

Враховуючи дані вимоги, інформаційно-довідкові куточки як вид основної зорової наочності з ЦЗ та БЖД повинні в використанні базуватися на таких основних принципах:

1. Принцип доступності подачі зображення. Це означає, що вербальний матеріал, який подається за допомогою засобів наочності, має бути зрозумілим та знайомим споглядачам. В іншому випадку наочність не буде корисною, а, навпаки, лише спантеличить.

2. Принцип доступності форми зображення. Цей принцип застерігає від використання все нових і нових форм зображення. Споглядачі повинні звикнути до певних засобів наочності і зіставляти їх із сформованим у них змістом.

3. Принцип композиційної організації. Згідно цього принципу, матеріал має бути поданий в логічній послідовності. Реалізація даного принципу здійснюється також за рахунок правильного гармонійного, кольорового зображення. Ось чому слід використовувати яскраві малюнки, різнокольорові схеми, таблиці та інші засоби, що є запорукою зацікавлення з боку споглядачів матеріалом, що подається.

4. Принцип художньої ідентичності. При оформленні засобів наочності потрібно намагатися відтворити максимально реальне зображення.

При створенні інформаційно-довідкових куточків з цивільного захисту дотримання вищезазначених принципів є важливим, хоча в залежності від закладу освіти деякий принцип може домінувати чи бути більш значно вираженим. Так, якщо це дошкільний чи загальноосвітній навчальний заклад, то наочність повинна бути яскравою та привабливою, адже дітей цього віку (і батьків), в першу чергу, зацікавить зовнішнє зображення, а вже потім її зміст. Якщо ж це професійно-технічний чи вищий навчальний заклад, де категорія споглядачів більш доросла, то при оформленні куточків варто приділяти увагу ранжуванню та реалістичності матеріалів.

Таким чином, інформаційно-довідкові куточки як вид наочності з цивільного захисту мають велике навчально-пропагандистське значення, а саме:

- надають в розпорядження споглядача максимально повну, виразну та доступну інформацію з ЦЗ та БЖД у зручний для нього час у місці, де він знаходиться;

- сприяють максимально ефективній організації самостійної пізнавальної діяльності споглядача в питаннях освоєння знань з ЦЗ та БЖД;

- здійснюють швидку об'єктивну всебічну підготовку споглядача та можливість постійного редагування матеріалів;

- дозволяють створити повний методичний супровід засвоєних знань з ЦЗ та БЖД на усіх рівнях підготовки закладу освіти.

Розділ II

Нормативна база щодо створення інформаційно-довідкових куточків ЦЗ в закладах освіти

Створення інформаційно-довідкових куточків в закладах освіти регламентовано Наказом МНС України № 97 від 23.04.2001 р. (розділ 6. «На підприємствах, установах, учбових закладах для надання допомоги персоналу об'єктів в одержанні інформації по конкретним діям в надзвичайних ситуаціях з врахуванням місцевих умов і особливостей виробничої діяльності обладнуються інформаційно-довідкові куточки») та Організаційно-методичними вказівками з підготовки працюючого населення до дій у надзвичайних ситуаціях від 23.09.2013 р. № 02-1028/164, створеними Державною службою України з надзвичайних ситуацій відповідно до вимог Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444 (п.5.3. Забезпечити надання підприємствам, установам та організаціям консультаційних, аналітичних, методичних та інших кваліфікованих послуг з питань розроблення ними програм підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях, необхідних наочних і навчальних матеріалів, оригінал - макетів інформаційно-довідкових куточків тощо).

Враховуючи, що Кодекс цивільного захисту в статті 41 "Формування культури безпеки життєдіяльності населення. Навчання учнів, студентів та дітей дошкільного віку" не містить вимог до створення та оснащення інформаційно-довідкових куточків в закладах освіти, на відміну від вимог статті 40 "Навчання працюючого населення" та пункту 13 Постанови Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444, де у кожному суб'єкті господарювання повинен обладнуватися інформаційно-довідковий куточок ЦЗ з урахуванням особливостей виробничої діяльності, а заклад освіти не є суб'єктом господарювання, методичні рекомендації щодо особливостей створення та оснащення інформаційно-довідкових куточків ЦЗ в закладах освіти носять довільний характер.

Кожен заклад освіти м. Харкова та області на своєму рівні активно вивчає питання ЦЗ та БЖД, згідно затверджених МОН і погоджених з ДСНС навчальних програм. В дошкільних навчальних закладах це виховна робота з дітьми та батьками в групах, на майданчиках, в методичному кабінеті, якщо ДНЗ базовий (опорний) з питань БЖД та ЦЗ; проведення "Тижня безпеки дитини", "Тижня знань з основ безпеки життєдіяльності", об'єктового тренування. В загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах це викладання предметів "Захист Вітчизни" та "Основи здоров'я", в класах та кабінетах, в методичному кабінеті, якщо ЗНЗ базовий (опорний) з питань БЖД та ЦЗ; проведення "Дня ЦЗ", "Тижня знань з основ безпеки життєдіяльності", об'єктового тренування. У вищих навчальних закладах це викладання відповідних нормативних дисциплін "Безпека життєдіяльності" та "Цивільний захист", в кабінетах та аудиторіях; проведення об'єктового тренування. Усі згадані

приміщення облаштовані потрібним устаткуванням, серед яких обов'язковою є і наочність.

З огляду на це, фахівці Навчально-методичного центру ЦЗ та БЖД Харківської області рекомендують з метою уникання дубляжу наочного оснащення груп, кабінетів та класів створювати інформаційно-довідкові куточки не у вигляді частини приміщення чи стіни, а у вигляді інформаційно-довідкового куточка-стенду, який розміщується в вестибюлі чи холі першого поверху на видному доступному місці.

Розділ III

Інформаційно-довідкові куточки – стенди: класифікація та виготовлення

Вид наочності, до якого належить інформаційно-довідковий куточок-стенд, входить в складову загальної системи наочності, котра включає декілька видів:

1. Натуральна наочність-це об'єкти, що вивчаються в натуральному вигляді.
2. Іконічна наочність – зображення об'єктів у натуральному вигляді (плакати, слайди та інше).
3. Символічна наочність – умовні зображення об'єктів: схеми, діаграми, графіки, таблиці, формули та ін.
4. Наочність у вигляді моделей: макети, моделі-копії, моделі принципу побудови і дії, моделі технологічного процесу та інше.
5. Наочність у вигляді стендів, що поєднують у різних варіантах попередні види наочності.

Як бачимо, різні види унаочнення по різному представляють об'єкт вивчення. Але найбільш універсальною та доступною "дидактичною територією" є наочність у вигляді інформаційно-довідкових стендів, при вмілому оснащенні яких відбувається процес збудження пізнавальної потреби через наближення навчального об'єкта до суб'єкта пізнання.

Інформаційно-довідкові куточки-стенди можна розділити на три класи:

- інформаційно-довідкові куточки-стенди з постійною інформацією;
- інформаційно-довідкові куточки-стенди зі змінною інформацією.
- інформаційно-довідкові куточки-стенди зі змішаною інформацією.

Інформаційно-довідкові куточки-стенди з постійною інформацією

Інформаційно-довідкові куточки-стенди з постійною інформацією - відносно проста конструкція. Інформація на них наноситься в процесі навчання і не припускає подальшої зміни. Змінювати такий стенд доволі важко, бо це потребує фізичних та матеріальних затрат. Проте такий спосіб має право на існування, хоча користуватися ним варто лише у виняткових випадках.

Перевагою стендів - куточків цього типу є можливість нанесення на них схем, графіків, таблиць, малюнків і фотографій. Це дозволяє представляти інформацію

на них в найбільш зручній для сприйняття і запам'ятовування формі.

Такі стенди - куточки застосовують в закладах освіти тоді, коли навчальна інформація змінюється дуже рідко, а навіть якщо це і відбувається, педагог завжди може дати необхідні коментарі. Наприклад, це може бути інформація про протидію тероризму, необхідність дотримання техніки безпеки, правила протипожежної безпеки, дорожнього руху тощо. Такі стенди-куточки дозволяють заощадити місце, підвищити ефективність навчального процесу, поліпшити зовнішній вигляд приміщення.

Інформаційно-довідкові куточки-стенди зі змінною інформацією

Такі куточки-стенди звичайно являють собою однотонне полотно з прозорими кишенями одного розміру. Вони служать для розміщення друкованої інформації на аркушах відповідного формату. Їх кількість може варіюватися в широких межах і безпосередньо залежить від розміру стенду. За бажанням можна збільшити ширину кишені, щоб у ньому вміщалися не тільки окремі аркуші, але й брошури (книги, посібники, методичні рекомендації та інше).

Перевагою такого виду куточків-стендів є можливість зручної і швидкої заміни інформації. Недоліком є відсутність можливості акуратного розміщення інформації на аркушах, що перевищують розмір прозорих кишень.

Іноді заклади освіти, особливо дошкільні, за браком коштів та місця для розташування наочності, практикують куточки-стенди, де змінною є не лише інформація в кишенях, а й сама назва наочності. Наприклад, інформаційно-довідковий куточок-стенд ЦЗ під час проведення "Тижня безпеки дитини" містить інформацію про етапи цього заходу, а коли захід відбувся, то цей куточок-стенд вже не стосується цивільного захисту, а має назву заходу, який наступний за планом. І це є проблемою.

Інформаційно-довідкові куточки-стенди зі змішаною інформацією

Найефективнішим у виконанні функцій за призначенням є інформаційно-довідкові куточки-стенди зі змішаною інформацією. Такі стенди містять інформацію відповідно принципів оформлення наочності та поєднують постійну інформацію зі змінною. Постійна інформація зазвичай розміщується в верхніх кишенях, а змінна - знизу.

При оформленні таких куточків-стендів ЦЗ **постійною** інформацією можуть бути:

- розташування закладу освіти;
- інформація про ймовірні загрози, які загрожують об'єкту освіти і прилеглий території;
- схеми та порядок оповіщення при виникненні надзвичайних ситуацій;
- порядок дій працівників освіти при евакуації;
- план-схеми закладу освіти.

Змінною може бути така інформація:

- списки формувань особового складу закладу освіти;
- сезонні пам'ятки;
- алгоритми дій в разі різних НС;
- схеми маршруту пересування до місця безпечного розміщення (в разі розірвання договору).

Перевагою такого виду куточку є можливість контролювати об'єм потрібної інформації з ЦЗ в закладах освіти та вносити методичні корективи в дану наочність, не змінюючи при цьому її всю.

Інформаційно-довідкові куточки-стенди зі змішаною інформацією є найбільш раціональними та зручними у застосуванні.

Виготовлення інформаційно-довідкових куточків-стендів

Найчастіше основою інформаційно-довідкових куточків-стендів є плаский шмат дерева (фанери) чи картону, або лист ПВХ, на який або наклеюється плівка з інформацією, або кріпляться кишені з оргскла. Для додання жорсткості виробу можливо обрамлення більш твердими матеріалами. Це найбільш простий варіант стенду. Часто куточки-стенди робляться нестандартної форми і конструкції. У будь-якому випадку, будь-яка версія інформаційно-довідкових куточків-стендів починається з узгодженого макета, в який відповідальні за його створення особи закладають заздалегідь продуманий зміст інформації.

Дотримуючись рекомендацій ІДУ у сфері ЦЗ, педагогічні працівники нашого Центру активно популяризують до виготовлення в закладах освіти інформаційно-довідкові куточки ЦЗ розміром 1м.40см. (ширина) на 1 м.(висота), та 10 кишень формату А-4. (Додаток №2)

Розділ IV

Особливості оснащення інформаційно-довідкових куточків

Інформаційно-довідкові куточки ЦЗ в закладах освіти повинні нести інформацію, яка б охоплювати інтереси в галузі вивчення питань безпеки як учасників навчально-виховного процесу, керівного, технічного складу, так і батьків та просто зацікавлених осіб.

Так, куточок повинен містити інформацію про загрози, які існують в місті розташування об'єкту, та які сили допомоги можливі при тих чи інших НС. Таку інформацію можна отримати в райвідділі ДСНС у Харківській області або в відділі з питань реагування на НС районів шляхом запиту витягу з Паспорту ризику району, де розташований заклад освіти (Додаток № 3).

Паспорт ризику складається щорічно в кінці року.

Споглядачі куточка повинні знати, які ймовірні загрози природного та техногенного характеру загрожують об'єкту освіти і прилеглий території. Перелік таких загроз складається з урахування місцевості, розташування закладу освіти, можливих внутрішніх та зовнішніх причин тощо...(Додаток № 4).

В інформаційно-довідковому куточку ЦЗ обов'язковою є схема та порядок оповіщення працівників та дітей при виникненні надзвичайних ситуацій. Така схема необхідна для мобілізації сил закладу та недопусканні паніки при отриманні повідомлень про НС.(Додаток № 5).

Також, учасники навчально-виховного процесу та батьки задля впевненості в забезпеченні закладом освіти збереження здоров'я і життя дітей та запобіганні непорозуміннь при виникненні НС, повинні знати місце безпечного розміщення та сам маршрут пересування. (Додаток № 6).

З метою самопідготовки споглядачів до дій в НС, активізації набутих знань відповідальних за захист осіб, куточок ЦЗ обладнується змінною інформацією щодо порядку дій працівників освітньої установи при виникненні надзвичайних, несприятливих побутових або нестандартних ситуацій та списками формувань особового складу (Додаток № 7, Додаток № 8).

Обов'язковими в інформаційно-довідкових куточках ЦЗ є телефони спеціальних служб (швидкої допомоги, міліції, пожежної безпеки, газового господарства та інші) (Додаток № 9).

Враховуючи всі вищезазначені аспекти, методисти Навчально-методичного центру ЦЗ та БЖД Харківської області розробили варіанти оснащення інформаційно-довідкових куточків ЦЗ для дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, врахувавши особливості закладів освіти та вікові потреби дітей.

1. Інформаційно-довідковий куточок ЦЗ в дошкільних навчальних закладах.

Особливість куточка в дошкільних навчальних закладах полягає в тому, що відповідальність за життя дітей, як в садку так і вдома, лежить повністю на дорослих: педагогах та батьках.

Тому оснащення куточка містить інформацію, яка, здебільшого, стосується ролі педагогів при евакуації, враховуючи специфіку віку дітей, та дії батьків в різних ситуаціях:

1. Порядок дій працівників дошкільної освіти при евакуації.(Додаток №10).
2. Сезонні пам'ятки батькам (Додаток №11).
3. Алгоритм дій батьків в разі НС вдома. (Додаток №12).

Таким чином, інформаційно-довідкові куточки ЦЗ в дошкільних закладах мають таке загальне тематичне наповнення:

1. Витяг з паспорту ризику району, де розташований дошкільний заклад освіти.
2. Інформація про ймовірні загрози природного та техногенного характеру, які загрожують об'єкту дошкільної освіти і прилеглої території.
3. Схема та порядок оповіщення при виникненні надзвичайних ситуацій.
4. Схема маршруту пересування до місця безпечного розміщення.
5. Порядок дій працівників при виникненні надзвичайних ситуацій, які

характерні для даного об'єкта дошкільної освіти, а також при несприятливих побутових або нестандартних ситуаціях.

6. Список формувань особового складу закладу дошкільної освіти.
7. Телефони спеціальних служб (швидкої допомоги, міліції, пожежної безпеки, газового господарства та інші).
8. Порядок дій працівників дошкільної освіти при евакуації.
9. Сезонні пам'ятки батькам.
10. Алгоритм дій батьків в разі НС вдома.

2. Інформаційно-довідковий куточок ЦЗ в загальноосвітніх навчальних закладах.

Загальноосвітні навчальні заклади навчають дітей, які в силу вікових особливостей здатні самостійно не лише отримувати знання з ЦЗ, а й брати участь в евакуаційних заходах. На жаль, "завдяки" тому ж таки особливому віку, як показує статистика, саме учні, за різних причин, найбільше схильні до дзвінків про замінування шкіл. Крім цього, трагічний досвід Беслана та сучасний політичний стан країни зобов'язують фахівців надавати інформацію про боротьбу з тероризмом. Тому оснащення куточка містить інформацію щодо порядку дій працівників загальноосвітнього навчального закладу при терористичному акті (Додаток № 13).

Таким чином, інформаційно-довідкові куточки ЦЗ в загальноосвітніх навчальних закладах мають таке загальне тематичне наповнення:

1. Витяг з паспорту ризику району, де розташований загальноосвітній навчальний заклад.
2. Інформація про ймовірні загрози природного та техногенного характеру, які загрожують об'єкту освіти і прилеглої території.
3. Схема та порядок оповіщення при виникненні надзвичайних ситуацій.
4. Схема маршруту пересування до місця безпечного розміщення.
5. Порядок дій працівників при виникненні надзвичайних ситуацій, які характерні для даного об'єкта освіти, а також при несприятливих побутових або нестандартних ситуаціях.
6. Порядок дій працівників загальноосвітнього навчального закладу при терористичному акті.
7. Список формувань особового складу загальноосвітнього навчального закладу.
8. Телефони спеціальних служб (швидкої допомоги, міліції, пожежної безпеки, газового господарства та інші).
9. Сезонні пам'ятки батькам.
10. Алгоритм дій батьків в разі НС вдома.

3. Інформаційно-довідковий куточок ЦЗ в професійно-технічних навчальних закладах.

Особливість інформаційно-довідкових куточків ЦЗ в ПТНЗ - це подання

інформації, яка спрямована на підлітків, що переживають конфлікт з собою в силу різних психосоціальних обставин, на допомогу безпечного їх дорослішання, на поглиблення знань з цивільного захисту та на виконання вимог Кодексу цивільного захисту в частині забезпечення біологічної (психологічної) безпеки населення (Додаток № 14).

З огляду на ці фактори, оснащення куточка містить інформацію:

1. Первинні засоби захисту в разі надзвичайної ситуації (Додаток № 15).
2. Біологічна (психологічна) безпека (Додаток № 16).
3. Райвідділ ДСНС – МВС інформує (Додаток №17).

Таким чином, інформаційно-довідкові куточки ЦЗ в професійно-технічних навчальних закладах мають таке загальне тематичне наповнення:

1. Витяг з паспорту ризику району, де розташований загальноосвітній навчальний заклад.
2. Інформація про ймовірні загрози природного та техногенного характеру, які загрожують об'єкту освіти і прилеглої території.
3. Схема та порядок оповіщення при виникненні надзвичайних ситуацій.
4. Схема маршруту пересування до місця безпечного розміщення.
5. Порядок дій працівників при виникненні надзвичайних ситуацій, які характерні для даного об'єкта освіти, а також при несприятливих побутових або нестандартних ситуаціях.
6. Список формувань особового складу загальноосвітнього навчального закладу.
7. Первинні засоби захисту в разі надзвичайної ситуації.
8. Телефони спеціальних служб (швидкої допомоги, міліції, пожежної безпеки, газового господарства та інші).
9. Біологічна (психологічна) безпека.
10. Райвідділ ДСНС – МВС інформує.

4. Інформаційно-довідковий куточок ЦЗ в вищих навчальних закладах.

Особливістю інформаційно-довідкового куточка вищих навчальних закладів є виконання вимог Кодексу цивільного захисту в частині забезпечення психологічної(біологічної) безпеки населення та орієнтир на студентів, які переживають етап професійного становлення, долаючи психологічні перешкоди, та які шукають шляхи особистісного ствердження.

Тому інформаційно-довідкові куточки вищих навчальних закладів повинні містити інформацію щодо кроків допомоги молоді в їх пориваннях подолати труднощі та пропозиції застосувати свої знання в практичній діяльності, а саме, про:

- психологічну (біологічну) безпеку (Додаток № 18).
- провідні заходи з кафедр БЖД (Додаток № 19).

Таким чином, інформаційно-довідкові куточки ЦЗ в вищих навчальних закладах мають таке загальне тематичне наповнення:

1. Витяг з паспорту ризику району, де розташований вищий навчальний заклад.
2. Інформація про ймовірні загрози природного та техногенного характеру, які загрожують об'єкту вищої освіти і прилеглий території.
3. Схема та порядок оповіщення при виникненні надзвичайних ситуацій.
4. Схема маршруту пересування до місця безпечного розміщення.
5. Порядок дій працівників при виникненні надзвичайних ситуацій, які характерні для даного об'єкта вищої освіти, а також при несприятливих побутових або нестандартних ситуаціях.
6. Список формувань особового складу вищого навчального закладу.
7. Первинні засоби захисту в разі НС, характерних для даного вищого навчального закладу.
8. Телефони спеціальних служб (швидкої допомоги, міліції, пожежної безпеки, газового господарства та інші).
9. Психологічна (біологічна) безпека.
10. Кафедра БЖД інформує.

Подане загальне тематичне наповнення інформаційно-довідкових куточків ЦЗ є варіантом, який в залежності від потреб закладу освіти вирішувати питання цивільного захисту та безпеки життєдіяльності може доповнюватися та вдосконалюватися.

Література

1. Кодекс цивільного захисту України від 2.10.2012 року.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту» від 26.06.2013 р. № 443
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» від 26.06.2013 р. № 444.
4. Наказ МНС України від 23.04.2001 №97 «Про затвердження Порядку здійснення підготовки населення на підприємствах, в установах та організаціях до дій при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру».
5. Гарбуз В.В., Рудик Я.М. (2010) Психолого-педагогічне обґрунтування використання засобів унаочнення в процесі підготовки майбутніх фахівців – аграрників//Науковий вісник НУБіП України, -2010.
6. Гальперін П.Я. Експериментальне формування уваги. - М., 1974.
7. Дридман Л.М. Моделювання в навчальній діяльності. – М: Педагогіка, 1982.
8. Занков Л.В. Вибрані педагогічні праці. - М., 1990.
9. Коменский Я.А. Вибрані педагогічні твори. В 2-х т.Т.2. - М.: 1982.
10. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. - Тернопіль, 1996.
11. Левківський М.В. Історія педагогіки. - К., 2003.
12. Мітюров БИ. Педагогічні ідеї Я.А. Каменського на Україні. - К., 1971.
13. Організаційно-методичними вказівками з підготовки працюючого населення до дій у надзвичайних ситуаціях від 23.09.2013 р. № 02-1028/164,
14. Педагогіка / За ред. П.І.Підкасистого. - М., 1998.
15. Педагогічний пошук / Упоряд. І.Н.Баженова. - М.: педагогіка, 1987.
16. Підкасистий П.І., Фрідман Л.М., Паруна М.Г. Психолого-дидактичний довідник викладача вищої школи. - М.: педагогічне товариство Росії, 1999.
17. Підласий І.П. Педагогіка в 2 кн. - М., 1999.
18. Пізнавальні процеси і здібності в навчанні / Під. ред. В.Д.Шадрикова. - М., 1990.
19. Петкевич Н.В. Педагогічні умови використання наочності в освітньому процесі початкової школи: дисертація ... кандидата педагогічних наук.- Смоленськ, 2009. - 226 с.
20. Рубінштейн С.Л. Основи загальної психології.– М.: Державне навчально-педагогічне видавництво Міносвіти, РСФСР, 1946. – С. 704. 1990.
21. Селевко Г.К. Текстовий аспектний аналіз уроку - М., 1996, стор 8-9.
22. Фрідман Л.М., Кулагіна І.Ю. Психологічний довідник учителя. - М.: Просвіта, 1991, стор.45-101.
23. Фрідман Л.М., Волков К.Н. Психологічна наука - вчителю. - М.: Просвіта, 1985, стор. 110-141.

24. Черепаха В.М. Методологія реалізації інтегрування об'єктового тренування в «День ЦЗ», Харків, 2011р.
25. Черепаха В.М., Яценко М.Д., Костюк Ю.Г., Рачков С.М. Навчально-методичний посібник «Цивільний захист в закладах освіти», Харків, 2010 р.
26. Шаталов В.Ф. Опорні конспекти з кінематики і динаміки. - М.: Просвіта, 1989.

ДОДАТКИ

Додаток № 1

1. Кодекс цивільного захисту України:

1. Стаття 40. Навчання працюючого населення

1. Навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях є обов'язковим і здійснюється в робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

2. Порядок організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту визначається центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

3. Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях з урахуванням особливостей виробничої діяльності суб'єкта господарювання у кожному суб'єкті господарювання обладнується **інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту**.

4. Особи під час прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

5. Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, мають попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

6. Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань цивільного захисту, зокрема з пожежної безпеки, забороняється.

7. Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

2. Стаття 41. Формування культури безпеки життєдіяльності населення. Навчання учнів, студентів та дітей дошкільного віку

1. Культура безпеки життєдіяльності населення - це сукупність цінностей, стандартів, моральних норм і норм поведінки, спрямованих на підтримання самодисципліни як способу підвищення рівня безпеки.

2. Популяризація культури безпеки життєдіяльності серед дітей та молоді

організовується і здійснюється центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, громадськими організаціями шляхом:

1) проведення шкільних, районних (міських), обласних та всеукраїнських змагань з безпеки життєдіяльності;

2) проведення навчально-тренувальних зборів і польових таборів;

3) участі команд-переможниць у заходах міжнародного рівня з цих питань.

3. Навчання учнів, студентів та дітей дошкільного віку діям у надзвичайних ситуаціях та правилам пожежної безпеки є обов'язковим і здійснюється під час навчально-виховного процесу за рахунок коштів, передбачених на фінансування навчальних закладів.

4. Навчання дітей дошкільного віку діям у надзвичайних ситуаціях та запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем проводиться шляхом формування у них поведінки, відповідної віку дитини, щодо власного захисту та рятування.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444:

13. Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях на підприємстві, в установі та організації обладнується з урахуванням особливостей виробничої діяльності **інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту**, що є частиною приміщення загального користування, у якій тематично оформляються стенди, розміщуються схеми, навчальні посібники і зразки, передбачені програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.

Тематичне наповнення інформаційно-довідкового куточка визначається з урахуванням заходів, передбачених планом реагування на надзвичайні ситуації, та містить інформацію про наявні можливості та ресурси підприємства, установи, організації з протидії небезпечним факторам, що ймовірні для місця їх розташування.

Схема куточка

Інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту ЗНЗ

[illegible][illegible]

Name of pig: PIGGY McP POWERSHEET Name: _____	Character: PIGGY McP POWERSHEET Name: _____	Photo: PIGGY McP POWERSHEET Name: _____

[illegible][illegible]

КАРТА РАЙОНУ

з позначеними на ній місцями розташування закладу, можливої техногенної, природної, екологічної небезпеки
(витяг з Паспорту ризику району)

Коротка характеристика можливих НС в Харківській області

Землетрус - підземні поштовхи і коливання земної поверхні, що виникають внаслідок раптових зміщень і розривів в земній корі або верхній частині мантиї Землі, які передаються на великі відстані у виді пружних коливань.

Зсув - переміщення мас гірських порід по схилу під дією власної ваги і додаткового навантаження внаслідок підмиву схилу, перезволоження, сейсмічних поштовхів та інших процесів.

Повінь - щорічне затоплення від тривалого підйому рівня води території місцевості, що прилягає до ріки, озера або водосховища, яке повторюється в один і той же період сезону.

Паводок - фаза водного режиму ріки, яка може багатократно повторюватися в різні сезони року, що характеризується інтенсивним, короткочасним збільшенням витрат і рівнів води, які викликаються дощем або інтенсивним таненням снігу під час відлиги.

- підвищення рівня ґрунтових вод, що порушують нормальне використання території, будівництво і експлуатацію розташованих на ній об'єктів.

Ураган - вітер руйнівної сили і великої тривалості, швидкість якого більше 32 м/с.

Смерч - сильний малий за масштабами атмосферний вихор діаметром до 1000 м, в якому повітря обертається з швидкістю до 100 м/с, що має велику руйнівну силу.

Шквал - різке не тривале посилення вітру до 20-30 м/с і більше, що супроводжується зміною його напрямку, яке поєднано з конвективними процесами.

Протяжний дощ - рідкі атмосферні опади, що випадають безперервно або майже безперервно протягом декількох діб, які можуть визвати повені, затоплення і підтоплення.

Гроза - атмосферне явище, що пов'язано з розвитком сильних купчастих дощових хмар, що супроводжується багатократними електричними розрядами між хмарами і землею поверхнею, звуковими явищами, сильними опадами, нерідко з градом.

Град - атмосферні опади, що випадають в теплу пору року, у вигляді часток щільного льоду діаметром от 5 мм до 15 см, звичайно разом зі зливовим дощем при грозі.

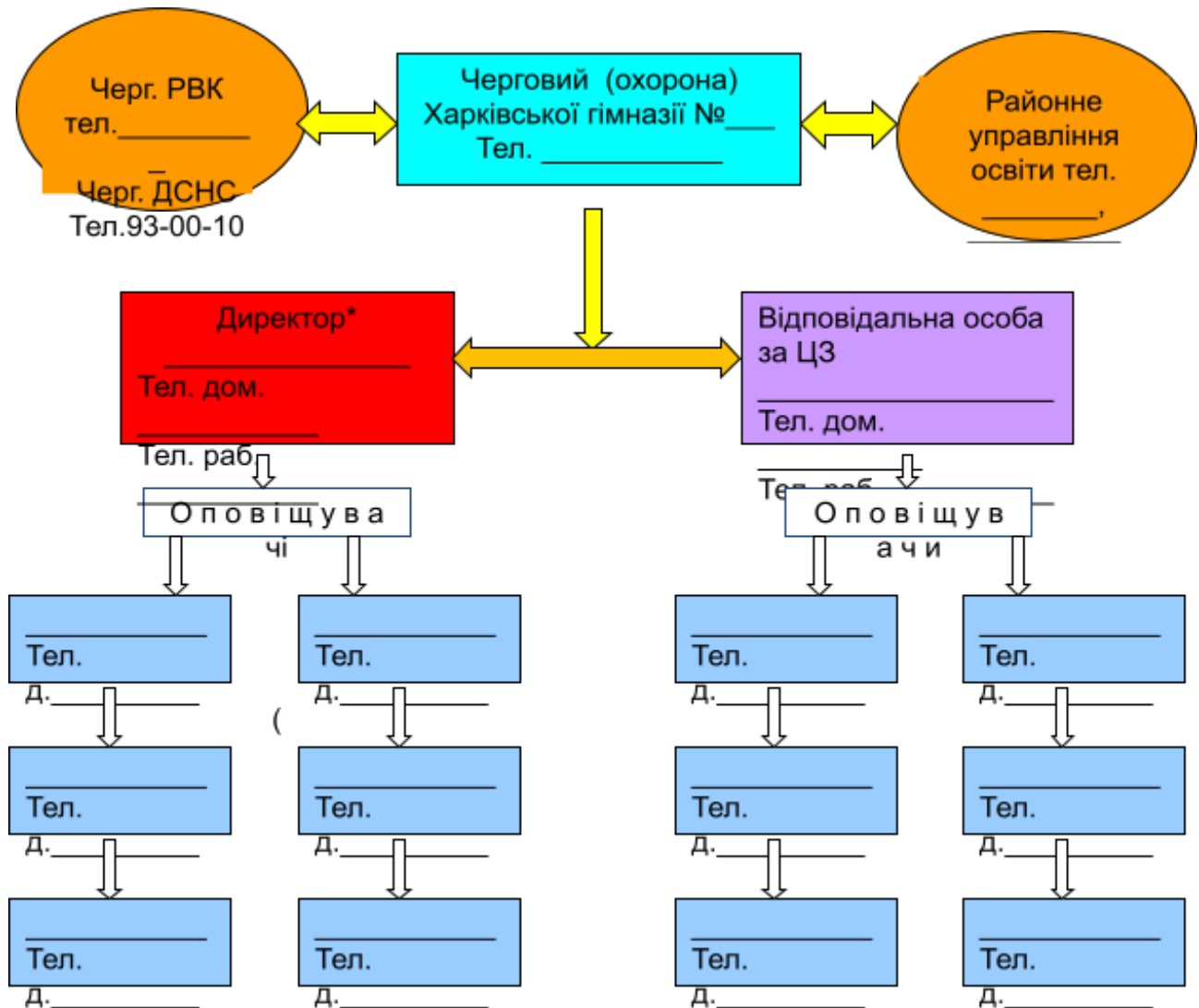
Ожеледь - шар щільного льоду, що утворюється на земній поверхні і на предметах при намерзанні переохолоджених крапель дощу або туману.

Сильний снігопад - тривале інтенсивне випадання снігу із хмар, що призводить до значного погіршення видимості і перешкоджає руху транспорту.

Епідемія - масове, прогресуюче за часом і в просторі в межах визначеного регіону розповсюдження інфекційної хвороби людей, яке значно перевищує звичайно зареєстрований на даній території рівень ваності

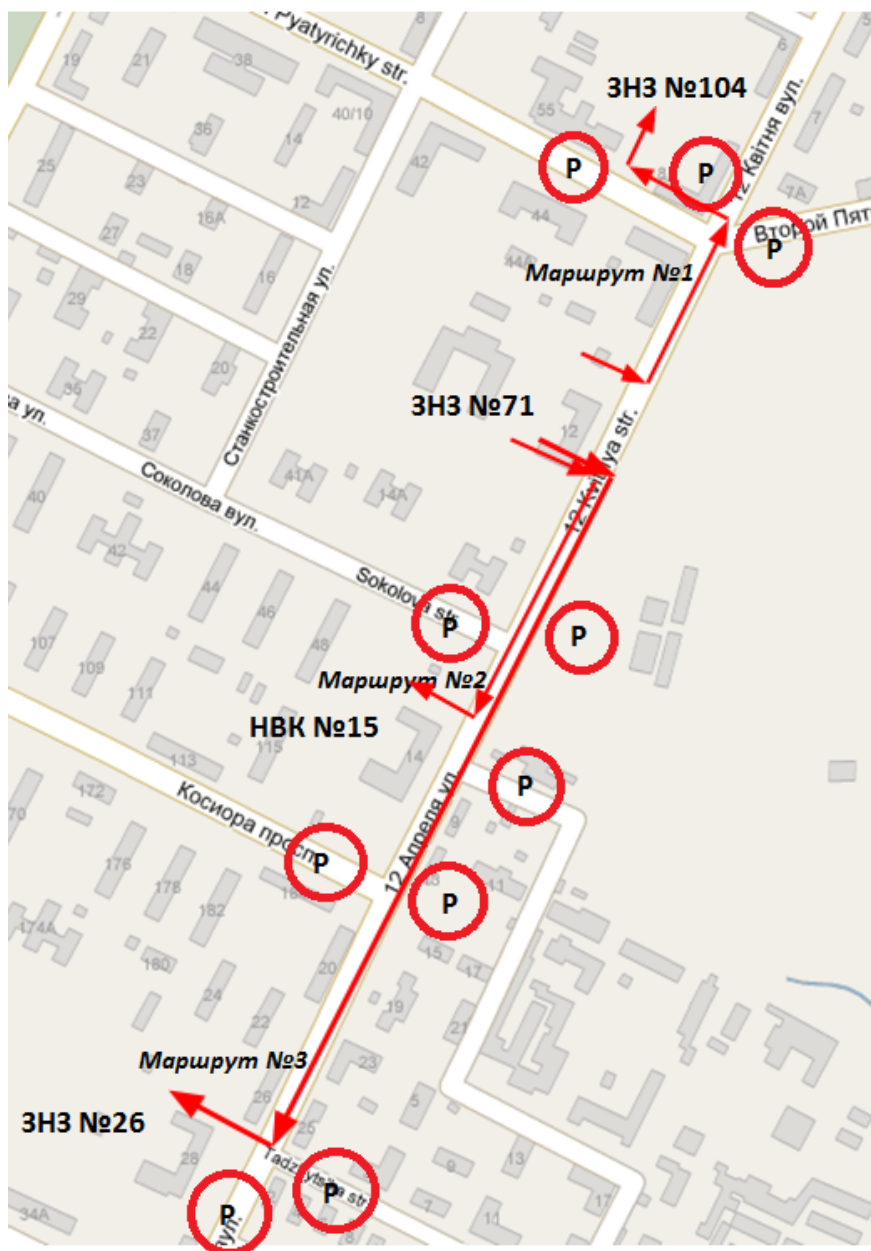
Додаток № 5

Схема та порядок оповіщення при виникненні надзвичайних ситуацій в закладі освіти.

*(відповідальні з чергового класу)

СХЕМА
маршруту пересування до місця безпечного розміщення

Порядок дій працівників при виникненні надзвичайних ситуацій, які характерні для даного об'єкта освіти, а також при несприятливих побутових або нестандартних ситуаціях.

Порядок дій персоналу навчального закладу щодо дії при пожежі

Кожний працівник навчального закладу при виявленні пожежі або ознак горіння (задимлення, запах гару, підвищення температури і т.п.) повинен:

Негайно повідомити про це за телефоном 101, 112 в пожежно-рятувальну службу (при цьому необхідно назвати адресу об'єкту, місце виникнення пожежі, а також повідомити своє прізвище); вжити по можливості заходів по евакуації людей, гасінню пожежі і збереженню матеріальних цінностей.

Особи, які в установленому порядку призначені відповідальними за забезпечення пожежної безпеки, після прибуття до місця пожежі повинні:

1. Повідомити про виникнення пожежі за телефоном 101,112 в пожежно-рятувальну службу
2. Здійснити оповіщення людей про пожежу;
3. Поставити до відома керівництво і чергові служби об'єкту, ланку пожежогасіння, добровільну пожежну дружину.
4. У разі загрози життя людей негайно організувати їх рятування, використовуючи для цього наявні сили і засоби;
5. Видалити за межі небезпечної зони всіх учасників навчально-виховного процесу, що не беруть участь в гасінні пожежі;
6. Забезпечити дотримання вимог безпеки працівниками, що беруть участь в гасінні пожежі;
7. Одночасно з гасінням пожежі організувати евакуацію і захист матеріальних цінностей;
8. Організувати зустріч підрозділів пожежно-рятувальної служби надати

допомогу у виборі найкоротшого шляху для під'їзду до осередку пожежі і у вийти в склад штабу пожежогасіння.

Додаток № 8

Список формувань особового складу закладу освіти

Ланка охорони громадського порядку
Командир ланки

Тел. _____

Санітарна ланка
Командир ланки
Тел. _____

Ланка пожежогасіння
Командир ланки
Тел. _____

№ 9

При пожежі	— 101
Міліція	102
Швидка медична допомога	103
Аварійна газова служба	104
Головне управління МНС України в Харківській області, 61013, м. Харків, вул. Шевченка 8 Начальник управління Телефон термінового виклику Оперативно-диспетчерська служба ОКЦ Головного управління (цілодобово)	766-64-50 112 766-64-74
Головне управління з питань надзвичайних ситуацій Харківської облдержадміністрації 61038, м. Харків, Салтівське шосе, 73, факс: Начальник управління „Міський запасний пункт управління ХОДА” Оперативний черговий, тел.	738-00-76 700-30-90

Оперативно-рятувальна служба м. Харкова 61057, м. Харків, пров. Театральний, 10 тел., факс:	706-43-07
Аварійно-рятувальний загін спеціального призначення Головного управління МНС України в Харківській області 61096, м. Харків, вул. Ньютона 132а, тел.	97-80-33
Навчальний центр Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України м. Мерефа (Ватутіно), тел	406-83-29
Комунальна установа "Спеціалізована водно-рятувальна служба міста Харкова", тел.	764-24-21
Харківська обласна комунальна аварійно-рятувальна водолазна служба, 61022, м. Харків, Держпром, 4-й під., 6-й пов, к. 355, тел.:	757-08-71 707-02-61 , 707-02-62
Східний регіональний координаційний центр авіаційних робіт пошуку і порятунку	740-17-01

Додаток № 10

Порядок дій працівників освіти при евакуації

1. Працівникам дошкільного закладу освіти необхідно знати:
 - місце збору перед відправленням на збірний евакуаційний пункт (ЗЕП), адресу ЗЕП;
 - район (пункт) розміщення за новим місцем розташування дошкільного закладу освіти, якщо це визначено завчасно;
 - сигнали оповіщення, і як діяти за сигналами.
2. Перед тим, як залишити приміщення, необхідно:
 - зачинити вікна;
 - вимкнути воду і електрику;
 - забрати евакуаційну "тривожну валізу» (рюкзак).
3. Ключі від приміщення необхідно здати заступнику керівника з господарчої частини.
4. З собою мати :

- список дітей;
- список з адресами та телефонами батьків дітей;
- вода;
- первинні засоби захисту органів дихання;
- первинні засоби надання медичної допомоги;
- прапорці червоного кольору для регулювання руху та позначення групи дітей.

5.Виконувати усі розпорядження посадових осіб евакуаційних і евакоприймальних органів. Дотримуватись дисципліни та порядку на маршруті (на шляху руху на транспорті) і в районі розміщення за новим місцем розташування закладу.

6.По прибуттю на місце тимчасового розміщення сповістити батьків про місце знаходження дитини.

Додаток № 11

Сезонні пам'ятки батькам.

Підступний лід

Якщо ви провалилися на льоду річки або озера, то:

- широко розкиньте руки по краях льодового пролому та утримуйтеся від занурення з головою;
- намагайтеся, не обламуючи краю пролому, без різких рухів вибиратися на лід, наповзаючи грудьми і по черзі витягаючи на поверхню ноги;
- вибравшись із льодового пролому, відкотіться, а потім повзть у той бік, звідки ви прийшли і де міцність льоду, таким чином, перевірена;
- будьте обережні до самого берега, а там не зупиняйтеся, доки не опинитеся у теплі.

Якщо на ваших очах на льоду провалилася людина, то:

- негайно сповістіть їй, що йдете на допомогу;
- візьміть лижі, дошку, фанеру (це збільшить площу опори) і повзть на них, широко розкидаючи при цьому руки і не підповзаючи до самого краю ополонки;
- ремені, шарфи, дошки, жердини, санки або лижі допоможуть врятувати людину - кидати їх потрібно з відстані 3-4 метрів;
- якщо ви не один, тоді, узявши один одного за ноги, лягайте на лід ланцюжком і рухайтесь до пролому, а подавши постраждалому підручний засіб порятунку, витягайте його на лід і повзть з небезпечної зони;

- не допустити переохолодження потерпілого: негайно укрийте його від вітру і якнайшвидше допровадьте в тепле місце, розітріть, переодягніть в сухий одяг і напоїть чаєм.

Це потрібно запам'ятати:

- **НЕ** залишайте постраждалого без уваги і піклування ні на хвилинку;
- **НЕ** намагайтеся відігріти постраждалого одномоментно (необхідне поступове зігрівання);
- **НЕ** розтирайте шкіру або кінцівки постраждалого;
- **НЕ** занурюйте у гарячу воду (можна тільки у теплу);
- **НЕ** дозволяйте постраждалому рухатися (примусьте його лежати нерухомо);
- **НЕ** допускайте, щоб тепло від печі або калорифера надходило безпосередньо на шкіру постраждалого;
- **НЕ** використовуйте гарячі грілки;
- **НЕ** давайте гарячу їжу або питво (можна тільки тепле);
- **НЕ** давайте їжу або питво взагалі, якщо він без свідомості або у напівсвідомому стані;
- **НЕ** давайте постраждалому ніяких алкогольних напоїв.

Додаток № 12

Алгоритм дій батьків в разі НС вдома При виникненні пожежі :

1.Розпізнавальні ознаки:

- задимлення (чадний газ);
- полум'я;
- висока температура.

2.Дії:

- оповістити пожежно-рятувальну службу;
- негайно вимкнути електроприлад, якщо доступ до електророзетки неможливий, знеструмити джерело електроживлення;
- викликати пожежно-рятувальну службу;
- якщо після знеструмлення електро побутових приладів чи пристрою горіння не припинилося, накрити його ковдрою або іншою щільною тканиною, щоб припинити доступ кисню;
- негайно вивести із приміщення людей, котрі не беруть участі в гасінні пожежі, насамперед дітей і осіб похилого віку;
- після ліквідації загоряння провітрити кімнату.

При витоку газу:

1.Розпізнавальні ознаки:

- різкий запах;
- запаморочення голови;
- задуха.

2.Дії

- при появі запаху газу негайно перекрити крани пальників газової апаратури на

газопроводах перед нею, відкрити кватирки (вікна, фрамуги тощо);

- не запалювати вогонь, не вмикати і не вимикати електроприлади, не користуватися електродзвониками;
- викликати аварійну службу "104";
- перед користуванням газовими приладами неодмінно провентилювати приміщення;
- при відсутності або слабкій тязі у димоході не користуватися газовими приладами
- це смертельно небезпечно;
- вмикати газові прилади тільки після того, якщо впевнені, що всі крани на приладах і перед ними закриті;
- не відкривати кран на газовому приладі, якщо немає у руках запаленого сірника, заздалегідь піднесеного до пальника приладу.

При розливі ртуті (побутові прилади)

1. Розпізнавальні ознаки: знаходження металевих (сріблястих) шариків.

2. Дії

- при розливі ртуті потрібно зібрати її механічним способом (використання пилесмоктувача неприпустиме) та помістити в скляну банку, заливши водою з марганцем, потім очищене місце промити мильно-содовим розчином декілька раз, накрити це місце папером;
 - провітрити приміщення;
- Негайно викликати працівників СЕС.

Додаток № 13

Пам'ятка

щодо першочергових дій у разі виявлення вибухових пристроїв

Для керівництва

1. Керівнику об'єкта при одержанні інформації про виявлення підозрілого предмета на території об'єкта необхідно негайно повідомити про це чергові частини правоохоронних органів за телефонами:
 - чергового УСБУ в Харківській області – 700-16-61;
 - чергового ГУМВСУ в Харківській області – 700-29-16 або 102.
2. Шляхом опитування заявника та очевидців з'ясувати:
 - час виявлення підозрілого предмета;
 - точне визначення його місце перебування;
 - відомості про особу, яка залишила підозрілий предмет (чоловік, жінка, вік, прикмети, одяг, хода тощо).
3. Зафіксувати установчі дані осіб, які виявили підозрілу знахідку та забезпечити їхню присутність на момент прибуття оперативно-слідчої групи правоохоронних органів.
4. Дати вказівку (й обов'язково проконтролювати її виконання) не наближатися, не торкатися, не розкривати, не перевертати підозрілу знахідку, не заливати її

рідиною, не засипати піском, не користуватися радіо та електроапаратурою, переговорними пристроями поблизу підозрілої знахідки.

5. Дати вказівку на тимчасову зупинку роботи об'єкта або його окремих структурних підрозділів. Організувати евакуацію персоналу об'єкта, використовуючи маршрути, віддалені від місця перебування підозрілого предмета.
6. Дати вказівку співробітникам охорони, служби безпеки – по можливості зробити фото підозрілої знахідки- оточити місце розташування підозрілого предмета і відійти на безпечну відстань від нього.
7. При необхідності організувати відключення побутових і виробничих комунікацій – газу, води й електрики.
8. Якщо з виявленим предметом з ознаками вибухового пристрою відбувалися будь-які дії до прибуття представників правоохоронних органів, необхідно дочекатися появи фахівців – вибухотехніків і обов'язково повідомити їх про здійснення маніпуляцій з підозрілою знахідкою.
9. Не знижуючи охорони об'єкта, забезпечити можливість безперешкодного проходу або проїзду до підозрілого предмета співробітників і транспорту оперативно-слідчої групи.
10. Надати можливість і умови співробітникам оперативно-слідчої групи поспілкуватися з заявником та очевидцями, які підходили до підозрілого предмета.
11. Оперативно й точно виконувати всі вказівки та рекомендації фахівця-вибухотехніка і старшого представника від правоохоронних органів.
12. Підсилити контроль за роботою особового складу охорони по всьому об'єкту, бо можливі терористичні прояви або аналогічного, або іншого роду в будь-яких місцях на території об'єкта.

Додаток № 14

Кодекс цивільного захисту.

Стаття 37. Біологічний захист населення, тварин і рослин

1. Біологічний захист населення, тварин і рослин включає:
 - 1) своєчасне виявлення чинників та осередку біологічного зараження, його локалізацію і ліквідацію;
 - 2) прогнозування масштабів і наслідків біологічного зараження, розроблення та запровадження своєчасних протиепідемічних, профілактичних, протиепізоотичних, протиепіфітотичних і лікувальних заходів;
 - 3) проведення екстреної неспецифічної та специфічної профілактики біологічного зараження населення;
 - 4) своєчасне застосування засобів індивідуального та колективного захисту;
 - 5) запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів, обсервації та карантину;

6) здійснення дезінфекційних заходів в осередку зараження, знезараження суб'єктів господарювання, тварин та санітарної обробки населення;

7) надання екстреної медичної допомоги ураженим біологічними патогенними агентами;

8) інші заходи біологічного захисту залежно від ситуації, що склалася.

2. Біологічний захист населення, тварин і рослин додатково включає встановлення протиепідемічного, протиепізоотичного та протиепіфітотичного режимів та їх дотримання суб'єктами господарювання, закладами охорони здоров'я та населенням.

3. Здійснення заходів біологічного захисту покладається на суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

Стаття 38. Психологічний захист населення

1. Заходи психологічного захисту населення спрямовуються на зменшення та нейтралізацію негативних психічних станів і реакцій серед населення у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій і включають:

1) планування діяльності, пов'язаної з психологічним захистом;

2) своєчасне застосування ліцензованих та дозволених до застосування в Україні інформаційних, психопрофілактичних і психокорекційних методів впливу на особистість;

3) виявлення за допомогою психологічних методів чинників, які сприяють виникненню соціально-психологічної напруженості;

4) використання сучасних психологічних технологій для нейтралізації негативного впливу чинників надзвичайних ситуацій на населення;

5) здійснення інших заходів психологічного захисту залежно від ситуації, що склалася.

2. Організація та здійснення заходів психологічного захисту населення покладаються на центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Додаток № 15

Первинні засоби захисту в разі надзвичайної ситуації

Ватно-марлева пов'язка

Найпростіший засіб захисту органів дихання - ватно-марлева пов'язка. Вона захищає органи дихання від радіоактивного пилу і деяких видів бактеріологічних засобів, хоча для захисту від отруйних речовин непридатні.

Маски виготовляються семи розмірів, відповідно до висоти обличчя:

- до 80 мм - перший розмір,
- 80-90 мм - другий,

- 91-100 мм - третій,
- 101-110 мм - четвертий,
- 111-120 мм - п'ятий,
- 121-130 мм - шостий,
- 131 мм і більше - сьомий розмір.

Готову маску перевіряють і приміряють. Розкрій виконують за викройками або лекалами, при цьому обов'язково роблять припуски приблизно в 1 см. Викройку (лекало) накладають на шматок тканини вздовж дольової нитки.

Ватно-марлева пов'язка виготовляється зі шматка марлі розміром 100х50 см. Її розстеляють на столі, посередині на площі 30х20 см, кладуть шар вати завтовшки 1-2 см (якщо немає вати, то її замінюють марлею в 5-6 шарів). Вільний край марлі по довжині загинають з обох боків на вату, а на кінцях роблять розрізи (30-35 см).

Пов'язка повинна добре закривати ніс і рот, тому верхній її край має бути на рівні очей, а нижній - заходити за підборіддя. Нижні кінці зав'язують на тім'ї, верхні - на потилиці. Для захисту очей необхідно надіти спеціальні окуляри, які щільно прилягають до обличчя.

Ватно-марлева пов'язка є первинним засобом захисту і в залежності від виду надзвичайної ситуації зрошується відповідним розчином. Наприклад:

- при викидах аміаку ватно-марлеву пов'язку змочити 5% розчином лимонної кислоти;
- при викидах хлору ватно-марлеву пов'язку змочити водою або 2% розчином питної соди;
- при задимленні ватно-марлеву пов'язку змочити водою.

Ватно-марлеву пов'язку можливо зробити самостійно.

Додаток № 16

Біологічна безпека

Туберкульоз — це негативне соціальне явище, яке залежить від способу життя громадян, якості, регулярності і збалансованості їхнього харчування, режиму праці і відпочинку. Високий темп життя, інформаційний пресинг, нестача часу для своєчасного звернення до лікарів, стресові ситуації, хронічні хвороби, зловживання алкоголем, наркотиками, паління, погані умови праці — все

зазначене призводить до послаблення імунітету та сприяє розвитку цього вкрай небезпечного захворювання.

Збудником цього небезпечного захворювання є туберкульозна паличка — особливо стійка до несприятливих умов мікробактерія. Вона нечутлива до холоду, тепла, вологи, світла.

Здорова людина, як правило, заражається від хворої повітряно-краплинним шляхом. Тому заразитися можна де завгодно — в міському транспорті, магазині, у гостях. Зараження можливе при поцілунках, через книгу, під час користування загальним посудом тощо. Захворіти на туберкульоз можна від тварин. Якщо не лікувати туберкульоз, у легенях утворюються каверни (від лат. кавум — печера), які зменшують дихальну поверхню, можуть спричинити смертельну легеневу кровотечу.

Лікування туберкульозу — довготривала, дорогоцінна, не завжди успішна процедура. Правильне лікування завжди закінчується повним одужанням. Але не всі форми туберкульозу однаково успішно виліковуються. При припиненні лікування, легковиліковна форма перетворюється на важку стійку форму туберкульозу, після якої видужують лише 65% хворих.

Симптоми хвороби: слабкість, схуднення до 5 кг, нічне сильне пітіння, підвищення температури по обіді, біль у грудях, швидка втомлюваність, відсутність апетиту.

Дії: рентген, відвідування лікаря фтизіатра, спеціальне обстеження.

Поради щодо профілактики туберкульозу

1. Слідкуйте за чистотою власного житла, здійснюйте вологе прибирання.
2. Мийте руки після туалету, приходячи з вулиці, після читання книжок.
3. Закривайте рот під час чхання, кашлю.
4. Користуйтеся власним посудом.
5. Старанно мийте овочі, фрукти, ополосніть їх розчином оцту.
6. Не пийте воду із необстежених водойм.
7. Дотримуйтеся режиму приготування м'яса, риби.
8. Не купуйте продукти на стихійних ринках.
9. Не користуйтеся чужою білизною, одягом.
10. Не займайтеся самолікуванням.
11. Приймайте своєчасне рішення щодо шкідливих звичок (паління, алкоголю, наркотиків).
12. Своєчасно звертайтеся до лікаря.
13. Уникайте бездумного поводження з домашніми тваринами.

Додаток № 17

Райвідділ ДСНС – МВС інформує

Довідка райвідділу ДСНС про оперативний стан з 10.01.2014 р. по 17.02.2014р.

		За неделю	Общее количество на 17.02.2014	Общее количество на 17.02.2013	+/-	Общее количество на 31.12.13
1	Возникло чрезвычайных ситуаций	0	2	1	+1	8
2	Подразделениями осуществлено выездов:					
	Всего	122	1053	785	+268	8551
	из них:					
2.1.	На тушение пожаров	39	480	298	+182	3966
2.2.	На проведение спасательных работ, оказание помощи населению	23	128	172	-44	1063
2.3.	На дежурство	15	79	32	+47	276
2.4.	На обезвреживание боеприпасов времён ВОВ/ обезврежено боеприпасов (ед.)	5/47	24/1731	9/12	+15/+1719	716/9761
2.5.	Другие	40	342	274	+68	2530
3	Обнаружено погибших:					
3.1.	Вследствие пожаров / в т.ч. детей	4/0	33/0	29/0	+4/0	157/5
3.2.	Вследствие чрезвычайных ситуаций	0	11	3	+8	17
3.3.	На месте проведения других спасательных работ	2	15	19	-4	164
4	Травмировано людей:					
4.1.	На пожарах	4	34	8	+26	103
4.2.	При ликвидации чрезвычайных ситуаций	0	9	0	+9	10
4.4.	На месте проведения других спасательных работ	0	13	14	-1	132
5	Спасено людей:					
5.1.	На пожарах	0	90	26	+64	260
5.2.	При ликвидации чрезвычайных ситуаций	0	22	0	+22	41
5.3.	На месте проведения других спасательных работ	4	22	28	-6	184
6	Эвакуировано людей:					
6.1.	На пожарах	0	168	230	-62	1001
6.2.	При ликвидации чрезвычайных ситуаций	0	10	0	+10	105
6.3.	На месте проведения других спасательных работ	0	0	0	0	12
7	На водных объектах:					
7.1.	Погибло (чел.)	0	2	0	+2	68
7.2.	Травмировано (чел.)	0	0	0	0	16
8	Ущерб от пожаров составил, тыс. грн.	83	4508	12694	-8186	41439
9	Спасено материальных ценностей, тыс. грн.	1160	15755	21498	-5743	124142
10	Тушение лесных пожаров					
10.1.	кол-во всего/ в т.ч. с участием подразделений ГСЧС	0/0	0/0	0/0	0/0	76/11
10.2.	площадь пожаров всего, га	0.000	0.000	0.00	-	25.83

Додаток № 18

Психологічна безпека
Захистимо нашу психіку

Екстремальні, незвичні ситуації викликають у людини сильний стрес, призводять до значної нервової напруги, порушують рівновагу в організмі, негативно позначаються на здоров'ї в цілому - не тільки фізичному, а й в психічному. Кожна людина в таких ситуаціях реагує по-різному: хтось плаче, хтось виявляє агресію, хтось впадає в паніку... Та найчастіше, особливо в період такого психологічно важкого періоду як сесія, можна спостерігати такі прояви психіки як нервові тремтіння.

Нервові тремтіння

Після екстремальної ситуації досить часто в потерпілого з'являється неконтрольоване нервові тремтіння (людина не може за власним бажанням припинити цю реакцію). Так організм «скидає» напругу.

Якщо цю реакцію зупинити, то напруга залишиться «всередині», у тілі, що і викликати лише м'язовий біль, а надалі може призвести до розвитку таких серйозних захворювань, як: гіпертонія, виразка, захворювання серцево- судинної системи.

Основні ознаки:

- раптове тремтіння - відразу після інциденту або через якийсь час;
- сильне тремтіння всього тіла чи окремих його частин - тремор (людина не може тримати в руках дрібні предмети, запалити цигарку);
- реакція продовжується досить довго (до декількох годин);
- людина відчуває сильну втому і потребує відпочинку.

Дії

- Потрібно підсилити тремтіння для скидання надмірної емоційної напруги:
- 1.Візьміть потерпілого за плечі і сильно, різко потрясіть протягом 10-15 секунд.
 - 2.Продовжуйте розмовляти з ним, інакше він може сприйняти ваші дії як напад.
 - 3.Після завершення реакції необхідно дати потерпілому можливість відпочити. Бажано покласти його спати.

Не можна:

- обіймати потерпілого чи притискати його до себе;
- укривати постраждалого чимось теплим;
- заспокоювати потерпілого, говорити, щоб він узяв себе в руки.

Будьте здорові!

Додаток № 19

Кафедра БЖД інформує

До уваги колег та студентів!

20-21 березня 2014 року в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка відбудеться

Міжнародна науково - практична конференція «Технічний прогрес в аграрно промисловому комплексі»

Мета конференції: узагальнення наукових та практичних досліджень у галузі механізації виробництва сільськогосподарської продукції на основі енергозберігаючих, екологічно безпечних технологій і розробки технічних засобів для різних форм господарювання.

Серед основних проблем, які винесено на обговорення, значну увагу буде приділено вирішенню проблеми безпеки життєдіяльності (Секція 5)

Серед інших проблем конференції:

- Механотріка технічних систем (Секція 1);
- Тракторна енергетика (Секція 2);
- Сільськогосподарські машини(Секція 3);
- Експлуатація машинно- тракторного парку(Секція 4);
- Механізація тваринницьких ферм(Секція 6);
- Якість, стандартизація та сертифікація(Секція 7).

До участі у конференції необхідно подати заявку за формою:

Прізвище _____;
Імя _____
По- батькові _____;
Науковий ступінь _____
Вчене звання _____
Посада _____
Назва організації _____
Поштова адреса, тел..-факс _____
Секція _____
Назва доповідей _____
Необхідні технічні засоби _____

Порядок роботи конференції:

20 березня- пленарне засідання, початок о 10.00, вул. Артема,44.

21 березня- робота секцій в корпусі по пр..Московський,45.

За додатковою інформацією звертатися до секретаря кафедри БЖД